

Építészek az iskolában konferencia

beszámoló

Időpont: 2017. november 2-3.

Helyszín: PTE Műszaki és Informatikai Kar | Pécs | Boszorkány út 2.

Az elmúlt években országszerte egyre több kezdeményezés jött létre, melyekben építészek vállalnak oktatási feladatokat, és vezetnek iskolai és iskolán kívüli pedagógiai programokat. A környező országokban pedig több helyütt alakultak ki olyan rendszerek, amelyek az építészek pedagógiai munkáját hosszabb távon is biztosítják. A konferencia ezért azt járta

körül változatos gyakorlati példákon keresztül, hogy az építészek miként kapcsolódhatnak a pedagógiai tevékenységekbe, illetve hogy miért fontos a társadalom és az építész szakma számára, hogy szerepet vállaljanak az épített környezeti nevelésben.

Az épített környezeti nevelés az a speciális oktatási terület, amely az épített környezettel kapcsolatos tudás átadásának elméletével és gyakorlatával, valamint az emberek és az épített környezet kapcsolatának erősítésével, a környezeti kompetenciák fejlesztésével foglalkozik. Gyakorlata arra irányul, hogy tudatosítsa a személyes igényeket, térhasználati szokásokat, és az épített környezetet meghatározó bonyolult összefüggéseket és viszonyrendszereket, és olyan eszközöket adjon a gyerekek és fiatalok kezébe, amelyek segítségével környezetük tudatos használói és alakítói lehetnek.

Bár előremutató pedagógiai irányzatok már a 20. század elején hirdették ennek jelentőségét, az intézményes oktatásban a mai napig alig jut szerephez. A térnek és az épített környezetnek az oktatásból való mellőzöttsége az elmúlt évtizedekben kezd megváltozni a környezetpszichológiai kutatások, az urbanizációs folyamatok, a gyermekek jogainak kibővítése, és az építészek megváltozott szerepének hatására.

Az *Építészek az Iskolában* konferencia ezekhez a törekvésekhez kapcsolódva kívánta egyfelől feltérképezni a hazai gyakorlatot, bemutatva azon építészek pedagógiai tevékenységét, akik a közoktatásban, illetve a nem formális oktatás területén tevékenykednek. Másfelől szakmai műhelyekkel és külföldi példák bemutatásával kívánt hozzájárulni az épített környezeti nevelés népszerűsítéséhez. A konferencia a 13. Nemzetközi Iványi Miklós PhD & DLA Szimpóziummal párhuzamosan került megrendezésre, ahol fiatal építész kutatók mutatják be doktori kutatásaik eredményeit.

Program: A konferencia nyitó szekciójában Prof. dr. habil. Bachmann Bálint, a PTE Műszaki és Informatikai Kar dékánja, Tóth Eszter, a kultúrAktív Egyesület elnöke és Bálint Imre a Magyar Építész Kamara képviselőjében mondtak megnyitó beszédet. A szakmai program során építész előadók, többek között a formális és a nem formális oktatás területéről, építészirodák, civil és szakmai szervezetektől, önkormányzatoktól érkezve mutatták be a hazai jó gyakorlatokat, az építész szakma

szerepvállalásának lehetőségeit. A konferencia második napján külföldi minták kerültek bemutatásra Romániából, Németországból, Finnországból és Ausztriából. (Részletes program a mellékletben)

Építészek az iskolában – különböző perspektívákból:

A konferencia első blokkja átfogó előadásokkal vezette be a konferencia témáját. Dr. Markó Balázs az építészek, míg Saly Erika az oktatás szemszögéből beszélt az építészet és az építészek szerepéről az oktatásban, Tatai Mária pedig történeti áttekintést ad arról, hogy Magyarországon mi történt az elmúlt évtizedekben ezen a területen.

Dr. Markó Balázs DLA, a SZIE Ybl Miklós Építőművészeti Kar dékánja előadásában kiemelte,

hogy a globális társadalmi és urbanizációs folyamatok hatása az építészetben és az oktatásban egyaránt megmutatkozik. Szükséges újraértelmezni a tervezést és a tanulást, az építészetet és a közoktatást. Mindkét területen holisztikus szemléletre és eszközhasználatra van szükség, amely segít az egyre komplexebbé és dinamikusabbá váló világunk problémáinak feltérképezésében, megértésében és megoldásában. Az építészet már nem objekttervezés, nem csupán egyfajta vizuális rendszer, hanem környezettervezés, amely figyelembe veszi a tér kulturális és társadalmi jelentésrétegeit. Az ehhez szükséges kritikai gondolkodás, elemző és komplex szemlélet kell, hogy alapját képezze a közoktatás célrendszerének is. A tantárgyakra bontott, lexikális tudásra fókuszáló tudásátadás helyett az egységben való, analitikus gondolkodást kell előtérbe helyezni. Hogyan tudja ezt az építész támogatni? Az alkotó cselekvéssel az építész képes felszabadítani az oktatás rigorózus rendszerét, utat nyit a szabad, alkotó kifejezésnek, és előmozdít egy közös tanulási folyamatot, amelyben összeér a tanulás és a tanítás.

Saly Erika, az Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatási és Fejlesztési Intézetének ökoiskola témavezetője aktuális nemzetközi oktatási irányelvek alapján beszélt arról, hogy milyen többletet jelenthet az építészet, az épített környezet a tanulás szempontjából. Az ENSZ tagállamai által 2015-ben jóváhagyott Fenntartható Fejlesztési Célok között szerepel a fenntartható városok és közösségek és a minőségi oktatás. A fenntarthatóságra nevelés – amely magába foglalja a természeti, az épített és társadalmi környezetet –, és az egészintézményes megközelítés a jövő iskoláinak alapvető feladata. Magyarországon mintegy ezer iskola ökoiskola, vagyis a diákok negyede tanul ökoiskolában, a tankönyvből való tanítás, a tantárgyak által szétszabdalt ismeretek, és a környezettel kapcsolatos témák mellőzöttsége azonban ma is meglévő problémák. Az építészek oktatási tevékenységükkel ezeknek a

problémáknak az áthidalásához tudnak hozzájárulni: az épített környezethez, a valósághoz kötött tanulás és a komplex pedagógiai és alkotótevékenységek által.

Végezetül **Tatai Mária**, a Magyar Építész Kamarától, rövid történeti áttekintést nyújtott az építészek közoktatásban vállalt szerepéről. Előadásában ismertette a 70'-es évek első, egyedi kezdeményezéseit, melyek Gaul Emil, Szrogh György, Hönich Henrik és Makovecz Imre nevéhez fűződnek, majd a 80'-as évek tudatos törekvéseit, amelyek a Magyar Építőművészek Szövetsége által meghirdetett tanulmánypályázathoz kapcsolódtak, és amelyek közül a „Kerekegyházi kísérletként” ismertté vált, nyolc éven át tartó iskolai program emelkedett ki. Bár a program hivatalos engedélyt kapott, mint oktatható alternatíva, az Iparművészeti Egyetem tanárképzésében pedig megjelent a környezetkultúra tantárgy, és a tárgy-, és környezetkultúra a vizuális nevelés műveltségterület hangsúlyos részévé vált a 1996-os Nemzeti Alaptantervben, ennek ellenére a kezdeményezések elszigeteltek maradtak, az épített környezeti nevelés pedig nem tudott elterjedni hazánkban. Egy hosszabb szünet után, a 2010-es évek elején jelentek meg az újabb törekvések, immár egy új generáció kezdeményezésére. Kérdés, hogy miképp lehet az új szervezetek és programok fenntartható működését biztosítani, és az eredményeiket a formális oktatásba becsatornázni.

Építészek az Iskolában – a hazai gyakorlat:

A konferencia második szekciójában hazai gyakorlatok kerültek bemutatásra. **Mészáros Zsuzska**, a Budapesti Fazekas Mihály Gimnázium tanára és az MTA - ELTE Vizuális kultúra szak módszertani kutatócsoport tagja, a középiskolásokkal végzett munkáját, design oktatási programját és saját fejlesztésű feladatait mutatta be. **Csernyus Lőrinc** az Óbudai Waldorf Iskolában oktat építészettörténetet. A tananyag része a stílustörténeten túl a szerkezet-, és

településtörténet, célja pedig a komplex fejlesztés, integrálva a mozgásos, alkotó- és kognitív feladatokat. **Gerzsenyi Judit** és **Dobos Botond** a 2040 Fiatal Budaörsi Építészek Egyesületének képviselőként helyi programjaikat ismertették. Az építészetet tágabban értelmezve céljuk a szemléletformálás és a generációkon átívelő közösségépítés, amit kulturális, építészeti témájú projekteken keresztül valósítanak meg. **Tótpál Judit DLA**, a biatorbágyi Értéktár Bizottság vezetője a biatorbágyi iskolai helyismereti programokat bemutatva az önkormányzat szerepvállalásából és az Értéktár Bizottságok rendszeréből fakadó lehetőségeket emelte ki, amelyekre alapozva teret kaphat az értékvédelem és a helyi identitás erősítése a közoktatásban. Végezetül **Prof. dr. habil. Gaul Emil**, az MTA - ELTE Vizuális kultúra szak módszertani kutatócsoport tagja, visszautalva Tatai Mária történeti előadására megjegyezte, hogy a jogi keretrendszer kialakítása nem elegendő az épített környezeti nevelés kanonizálásához, ez önmagában nem jelent biztosítékot. A Nemzeti Alaptanterv hazánkban, ahogy más Európai országokban – még ha különböző mértékben is – lehetőséget nyújt az épített környezettel kapcsolatos tartalmak beépítésére. Ahhoz azonban, hogy ez a gyakorlatban is megvalósuljon, a társadalom széles körében szükséges a szemléletváltás.

Kutatói impulzusok - a PhD és DLA Szimpózium és az Építészek az Iskolában Konferencia közös szekciója:

A PTE Műszaki és Informatikai Karán megrendezésre kerülő Iványi Miklós Nemzetközi PhD és DLA Szimpózium immár 13 éve nyújt lehetőséget fiatal építész kutatóknak, hogy nemzetközi közönség előtt mutassák be legújabb eredményeiket. Idén egy, a konferenciával közös szekcióban kerültek bemutatásra az épített környezeti neveléshez kapcsolódó doktori kutatások. **Berta-Szénási Panna** az épített környezet tanító hatását, illetve az építő tevékenységek közben létrejövő tanulási

folyamatokat vizsgálja. **Rowell Ray Shih** két közösségi tervezési esettanulmányt mutatott be a Fülöp-szigetéről, amelyek során építészek diákokkal közösen terveztek meg az iskolák multifunkcionális, evakuálás során átalakítható bútorzatát. **Szösz Klaudia** a Budapesten folytatott, óvodai tereket vizsgáló kutatását mutatta be.

Építész az iskolában – külföldi kitekintés:

Az utolsó szekcióban a nemzetközi kitekintés került előtérbe, amely során a környező országok épített környezeti nevelési gyakorlata és intézményrendszere került bemutatásra. Elsőként **Mina Sava**, a bukaresti De-a Arhitectura elnöke, ismertette a szervezetet, amely olyan romániai építészeket tömörít, akik elkötelezett pedagógiai munkát folytatnak. Saját programjaik mellett képzéseket szerveznek tanárok és építészek számára,

amelynek célja, hogy felkészítsék őket hosszú távú, iskolai, építészeti témájú projektek lebonyolítására. **Stephanie Reiterer**, a Regensburgi Egyetem Művészeti Nevelés Intézet tudományos asszisztense, és az Architektur und Schule szervezet alelnöke, hasonló jellegű, a pedagógusokat és építészeket célzó képzéseiket mutatta be. Előadásában nagy hangsúlyt kaptak a 2018-as Európai Kulturális Örökség Éve alkalmából szervezett programjaik, illetve az „ÉpítésziskolaBusz”, amellyel - a műhelymunkához szükséges eszközökkel és önkéntes építészekkel – járják a bajorországi iskolákat, építészeti programokat kínálva. **Niina Hummelin**, a finn Arkki School for School of Architecture for Children and Youth vezető tanára az Arkki iskola munkáját és szellemiségét mutatta be, amely világszerte az első, kifejezetten építészeti iskolája. Az immár több helyszínen működő intézmény a hazai zeneiskolákhoz hasonlóan iskolán kívüli szakköröket kínálnak felmenő rendszerben, óvodás kortól az egyetemig. **Dr. Barbara Fellner**, a bink – Initiative Baukulturvermittlung für junge Menschen elnöke pedig az osztrák épített környezeti nevelők ernyőszervezeteként működő bink munkáját ismertette. Saját programjaik közül kiemelte az online ingyenesen letölthető építészeti témájú módszereket tartalmazó füzeteket, illetve a get involved c. szimpóziumsorozatot, amelyet a Velencei Építészeti Biennálé keretében szerveznek 2012 óta rendszeresen, azzal a céllal, hogy az épített környezeti nevelés az építészeti diskurzus részévé váljon.

A külföldi példák hasznos impulzusokkal szolgáltak a hazai intézmények és szakmai szervezetek számára, amelyek segíthetnek a terület hosszú távú és széles körű fejlesztésében.

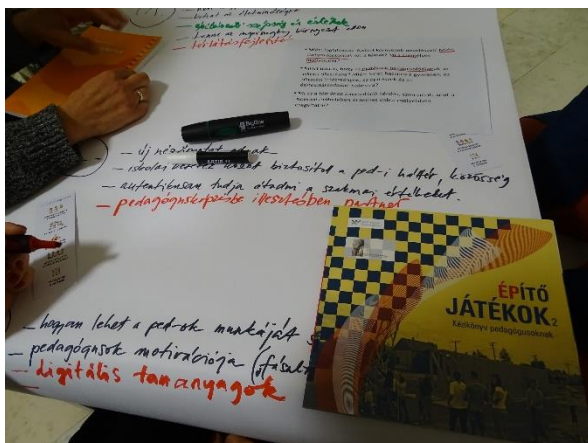
Építészek az iskolában – tapasztalatcsere:

megtervezése.

A szekciók között interaktív workshopok és pódiumbeszélgetések keretében nyílt lehetőség a résztvevők közötti tapasztalatcsere. A rendezvény célja volt – a jó gyakorlatok megismerésén túl – a tapasztalatcsere és kapcsolatépítés lehetőségének megteremtése, amely megalapozza a jövőbeni együttműködéseket. A beszélgetések során előtérbe került a problémák és lehetőségek közös feltérképezése, a tapasztalatok megvitatása és a különböző szemlélet-, és munkamódok megismerése, és a közös projektek, együttműködések

Eredmények és kitekintés:

A konferencián elhangzott előadások a közoktatás különböző szintjein, valamint a nem formális oktatás területén folyó épített környezeti nevelési gyakorlatot mutatták be. Bár a terület alapvetően interdiszciplináris, és ahogy gyakran elhangzott, a pedagógusok és építészek együttműködését feltételezi, a mostani eseményen az építészek szerepe volt a középpontban. Hazánkban egyelőre csak elvétve végeznek építészek pedagógiai tevékenységet, a számuk azonban folyamatosan nő. Mind az építész, mind a pedagógus szakma kezdi felismerni az építészek oktatásba való

bevonásának előnyeit. A környezetünk – ami egyre inkább városi környezetet jelent – aktív, tevékeny megismerése a személyiségfejlődés szempontjából kiemelkedően fontos, és az épített környezet kiválóan alkalmas a tananyag tantárgyakon átívelő, komplex feldolgozására. Ugyanakkor az épített környezet minősége szempontjából is elengedhetetlen, hogy a társadalom tudatosan, értékeit is minőségét el-, és felismerve használja és alakítsa azt. Jelen rendezvény teret adott – a gyakorlati példák megismerésén és az elméleti kitekintésen keresztül, a pedagógusok és építészek közös gondolkodáshoz, további lépések kidolgozásához, amelyek az épített környezeti nevelés terjesztéséhez és fejlesztéséhez járulnak hozzá.

A téma relevanciáját bizonyította a nagy szakmai érdeklődés, amely konferenciát övezte. Több, mint 50 résztvevő volt jelen az ország különböző részeiről, jelentős szakmai, felsőoktatási, közoktatási és közművelődési intézményeket képviselve. A konferencia előadásai online elérhető konferenciafüzetben jelennek meg, szélesebb közönséget is megszólítva.

A kultúrAktív Egyesület 2017/18-ban *Építészet és Pedagógia* címmel konferenciasorozatot szervez, amelynek célja, hogy az épített környezeti nevelés legújabb irányait és eredményeit tárja fel a szakmai közönségnek.

A konferenciasorozat következő rendezvénye:

I. ÉPÍTETT KÖRNYEZETI NEVELÉS A FELSŐOKTATÁSBAN

Időpont: 2017. május 11.

Helyszín: Budapest, SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Kar

III. ÉPÍTETT KÖRNYEZETI NEVELÉS KISGYEMEKKORBAN

Időpont: 2018. április 5.

Helyszín: Budapest, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Szervező: kultúrAktív Egyesület

Partnerek: Magyar Építész Kamara, PTE Műszaki és Informatikai Kar

Támogatók: Nemzeti Kulturális Alap | Dél-Dunántúli Építész Kamara | FinnAgora | Osztrák Kulturális Fórum | Román Kulturális Intézet

